

ЛИМЕС КОНГРЕСИ – ИДЕИ, ЦЕЛИ, ЗАДАЧИ И СТРАНИ ДОМАКИНИ

Румен Иванов

*Национален археологически институт и музей -
Българска академия на науките*

Резюме. Археолози и историци от Германия, следвани от своите колеги от Англия, са първите, които започват научно да изследват отделни сектори от границите на Римската империя. Възниква идеята резултатите от проучванията да бъдат показани и дискутирани на високи научни форуми. Така постепенно започва организирането на Лимес конгресите. Досега са организирани двадесет и един от тези важни международни форуми. Географският обхват са границите на Римската империя, които се разпростират върху големи територии на Европа, Африка и Азия. Поредният 22-ри конгрес ще се състои в началото на септември в България, в град Русе. Обикновено тези световни форуми се провеждат на четири години, но често този принцип е нарушаван поради различни политически и икономически причини. Конгресите са съпроводени с най-различни тематични екскурзии и посещения на музеи. Една част от тях се осъществяват в навечерието на събитието, но основните – по време на конгреса.

Keywords: borders of the Roman Empire, Limes congresses, host countries

Археолози и историци от Германия, следвани от своите колеги от Англия, са първите, които започват научно да изследват отделни сектори от границите на Римската империя. Това стартира още в последните десетилетия на XIX век. Напълно логично възниква идеята резултатите от проучванията да бъдат показани, дискутирани и отпечатани в томове на високи научни форуми. Контактите между специалистите по тази проблематика могат да бъдат много полезни за анализ на сходствата и различията в отделните гранични райони на империята.

Така постепенно възниква идеята за организирането на Лимес конгреси. Това начинание обаче се оказва много трудно. Избухва Първата световна, а след нея и Втората световна война. Водещите учени са от двата враждуващи лагера.

Все пак научният пацифистки разум надделява и две години след края на войната, през 1947 г., в северния английски град Дъръм (Durham), се открива

Първият Лимес конгрес. По-нататък най-често срещаните форми за изписването на тези важни международни форуми са: *Limes Kongresses*, *Roman Frontier Studies*, *Congrès international d'études sur les frontières romaines*. Досега са организирани двадесет и един. Географският обхват са границите на Римската империя, които се разпростират върху големи територии на Европа, Африка и Азия. Поредният 22-ри конгрес ще се състои в началото на септември в България, в град Русе на Дунава.

Лимес конгресите – идеи, цели и задачи

Обикновено тези световни форуми се провеждат на четири години, но често този принцип е нарушаван поради различни политически и икономически причини.

Такива престижни международни изяви са организирани от най-западната част на Империята – Британия и границата ѝ с Каледония (в днешна Англия, Шотландия, Уелс) до най-източните територии (в днешен Израел и Йордания). Проблемите на римската и късноримската гранична система са толкова важни, че на тези конгреси присъстват и представители от страни, които не са попадали никога в рамките на Империята (САЩ, ЮАР, Южна Родезия, сега Зимбабве и др.). Тяхното участие е важно, тъй като в университетите, в които преподават, се изучава такава специалност, а и се правят международни археологически експедиции в „Римския свят“ съвместно с тях. Целите и задачите са следните: по-тесни контакти на учените от всички страни участнички по „римската“ тематика, постоянна връзка и обмяна на информация и особено напоследък – съвместни проекти.

Схемата на изнасяне и обнародване на докладите в общи линии е сходна. В началото има рубрика за основни доклади. Следват материалите по провинции, които имат най-различен аспект: фортификация, военен контингент (легиони, помощни части, пехота, кавалерия, флота), стратегия и тактика, варварски инвазии, етнически състав и промени, производство и търговия, културен обмен, религия и обичаи.

Други доклади са свързани с архитектурата и градоустройството – улична мрежа, водоснабдяване и канализация, проучвания на сгради с обществен, култов и частен характер, епиграфика.

Изнасят се и отчети и в ареала на така наречените интердисциплинарни проучвания: геофизически изследвания, химически анализи, аеро-фотоснимки, нови методи и постижения на редица други помощни на старата история и археология науки (палеоботаника, остеология, биохимия, компютърни техники).

Конгресите са съпроводени с най-различни тематични екскурзии и посещения на музеи. Една част от тях се реализират в навечерието на събитието, но основните – по време на конгреса.

За пълната организация на тези научни форуми страната домакин изисква определена такса правоучастие, която се събира почти година по-рано. Другите средства се отпускат от държавата и от частни спонсори.

Български участия – представяне на резултатите от най-новите проучвания по българския сектор на Долнодунавския лимес

На първия Лимес конгрес имаме и „българско“ присъствие. Италианецът от Милано Антонио Фрова изнася доклад за проучванията си в римския град колония Улпия Ескус при с. Гиген, обл. Плевен.

По-късно нашето участие става все по-осезателно, но не можем да се сравним с това на германци и англичани, на румънци и поляци. Тук трябва да споменем археолози и историци от по-старото поколение: Борис Геров, Теофил Иванов, Мария Чичикова, Александра Димитрова-Милчева, Димитрина Митова-Джонова, Пети Донеvски и редица други. Докладвани са предимно най-новите постижения на обекти по десния долнодунавски бряг (Рациария, Ескус, Нове, Ятрус и др.) или се правят обзорни доклади по българския бряг (471 км) през римската епоха. С доклади върху „българската проблематика на границите на долния Дунав“ участват редица учени от международни експедиции у нас: Бернхард Дьоле, Герда фон Бюлов, Буркхард Бьотгер, Гудрун Гомолка (от българо-германски екип в Ятрус-Кривина), Тадеуш Сарновски, Пьотр Дичек и др. (българо-полски екип в Нове), Андрю Поултър (българо-английски проучвания в Никополis ад Иструм и в с. Дичин, обл. Велико Търново).

По протежението на лимеса у нас се изследва: Крайдунавският път с цялата система по него – устройство на трасето по десния дунавски бряг, легионни лагери и техни вексилационни гарнизони, фортове на ауксилиарни части, сигнални кули; *Classis Flavia Moesica*, укрепителната система на военните и цивилните обекти (*Bononia*, *Castra Martis*, *Augustae*, *Dimum*, *colonia Ulpia Oecensium*, *Novae*, *Sexaginta Prista*, *Transmarisca*, *Kynton*, *Durostorum*); проучване на военни и цивилни сгради в тях – *principia* (*Novae*, *Iatrus*), *contubernia* (*Oescus*, *Novae*), *fabricae* (*Novae*), храмове и светилища (*Ulpia Oescus*, *Novae*, *Iatrus*), базилики (цивилни и военни) (*Ulpia Oescus*, *Novae*, *Iatrus*), *thermae et balnea* (*Ulpia Oescus*, *Novae*, *Iatrus*, *Sexaginta Prista*, *Durostorum*) и т.н.

Страни домакини на Лимес форумите

По-долу са представени страните, в които са се състояли досега конгресите, както и годините на излизането на Актите с докладите (на почти всички от тях).

1. The Congress of Roman Frontier Studies, (Durham University) 1949 (E. Birley, ed).
2. *Camuntina, Römische Forschungen in Niederösterreich* Band III. Graz - Köln 1956 (E. Swoboda, ed.).

3. Vorträge des 3. Internationalen Limes – Kongresses in Rheinfelden/ Basel 1957, Basel, Schwtizerland, 1959.
4. Durham – нямаме данни дали Актите се обнародвани.
5. Quintus Congressus Internationalis Limitis Romani Studiosorum. Zagreb (Slovenia, Yugoslavia, 1961), 1963.
6. Studien zu de Militärgrenzen Roms. Vorträge des 6. Internationalen Limeskongresses in Süddeutschland 1964. Köln – Graz, 1967.
7. Roman Frontier Studies 1967. The Proceedings of the Seventh International Congres held at Tel Aviv, Israel (Tel Aviv University 1971).
8. Roman Frontier Studies. 8th International Congress of Limesforschung. Cardif 1969 (1974). (Birley, Eric, Dobson, Brian, Jarrett, Michael (eds).
9. Actes du IX-ème Congrès international d'études sur les frontières romaines. Mamaia, 1972 (1974).
10. Studien zu militärgrenzen Roms, II, Köln/Bonn, Vorträge des 10. Internationalen Limeskongresses in der Germania Inferior. Köln, 1977.
11. Limes : Akten des XI Internationalen Limeskongresses (Székesfehérvár, 30/8-6/9/1976) / (Herausgegeben von J. Fitz) (International Congress of Roman Frontier Studies Székesfehérvár, Hungary) 1976.
12. Roman Frontier Studies 1979. Papers presented to the 12th International Congress of Roman Frontier Studies [3 volumes] (W. S. Hanson , L. J. F. Keppie, Ed) (International Congress of Roman Frontier Studies University of Stirling, 1979) 1981.
13. Studien zu den Militärgrenzen Roms III. 13. Internationalen Limeskongreß, Aalen, Deuchland 1983 (Stuttgart, 1986).
14. Akten des 14. Internationalen Limeskongresses in Carnuntum, Österreich 1986 (1990).
15. Roman Frontier Studies 1989. Proceedings of the XVth International Congress of Roman Frontier Studies, Exeter (Edited by Valerie A. Maxfield & Michael J. Dobson (International Congress of Roman Frontier Studies, University of Kent at Canterbury 1989) 1991.
16. Roman frontier studies 1995 : proceedings of the XVIth International Congress of Roman Frontier Studies Rolduc, Kerktade, The Netherlands 1995 (edited by W. Groenman-van Waateringe et al., 1997).
17. Roman Frontier Studies, 1997. Proceeding of the 17th International Congres of Roman Frontier Studies. Zalău, Romania (1999).
18. LIMES XVIII: Proceedings of the XVIIIth International Congress of Roman Frontier Studies held in Amman, Jordan. 2000. Volumes I and II, International Series 1084, (Freeman, Philip, Bennett, Julian, Fiema, Zbigniew T, Hoffmann, Birgitta, eds).
19. Limes XIX. Proceedings of the XIXth International Congress of Roman Frontier Studies held in Pecs, Hungary (Sept. 2003) (Visy, Zolt ed.).

20. 20th International Congress of Roman Frontier Studies (León, España. September 2006)
Limes XX. Actes del XX Congreso Internacional de Estudios de la Frontera Romana (Leon, España, Septiembre, 2006 (3 Vols.). Morillo, A., N. Nanel, E. Martin, eds. XXth International Congress of Roman Frontier Studies.
21. XXI International Limes Congress (Roman Frontier Studies), Newcastle upon Tyne. England (August 2009).

LIMES CONGRESSES – CONCEPTS, AIMS, PURPOSES AND HOST COUNTRIES

Abstract. Archeologists and historians from Germany, followed by their colleagues from England, are the first who were engaged into the scientific research on the separate sectors of the Roman Empire's borders. Sooner the idea of showing and discussing the results of these researches at eminent scientific forums has come into being. Thereby, the concept of organizing Limes congresses gradually arose. Twenty one of these important international forums are organized so far. The geographic scope covers the borders of the Roman Empire that are extended over immense territories of Europe, Africa and Asia. The 22nd consecutive congress is going to be held in Bulgaria, in the town of Rousse, at the beginning of September. Usually these world-wide forums are carried out once every four years but this principle is very frequently disrupted because of various political and economical reasons. The congresses are accompanied by a great variety of field tours and museum attendances that consider the subjects to be discussed. One part of these tours is eventuated on the eve of the event but the greatest part is during the very congress.

Prof. Rumen Ivanov, ScD

✉ National Institute of Archaeology and Museum
Bulgarian Academy of Sciences
2, Saborna Str.
1000, Sofia, Bulgaria
E-mail: rumenvily@abv.bg